

MLADI PREKMUREC

NOVEMBER — DECEMBER

Šiftar Ivan: Bilanca * *Branko Rudolf*: Razstava likovnih umetnikov v Soboti * *Dr. M. Šnuderla*: Prekmurskim književnikom * *Drago Jeran*: V nočeh pred vstajenjem * *Vran*: Videl sem . . . * *Pajlin*: Jesen * *Šiftar Ivan*: Pozna jesen * *Fran Trdko*: Gospodarsko življenje Prekmurja * *Tone Čufar*: Pepo * *Erna Muser*: Od kod pravica * *Bükvič Franc*: Borovo gostüvanje * *Pišta Kovač*: Zakaj kadim? Novoletnika Ogledniki * *M. P.*: Pogled v našo vas * *Marika Kardoš*: Sneg je zapadel * Zapiski

MLADI PREKMUREC

izhaja v dvojnih številkah petkrat letno v Murski Soboti. • Tiska ga Prekmurska tiskarna, za tiskarno odgovarja Hahn Izidor v M. Soboti.

Izdaja za konzorcij in za uredništvo odgovarja dr. Vadna Ludvik v M. Soboti. • Rokopise in dopise sprejema urednik Šiftar Ivan, akademik, Petanjci, pošta Rankovci. • Rokopisi se ne vračajo.

Naročila, reklamacije in oglase sprejema Uprava Mladega Prekmurca v M. Soboti, Aleksandrova cesta. • Cene oglasov po dogovoru.

Letna naročnina 30 din, za dijake in visokošolce 20 din, za inozemstvo 50 din. • Št. ček. računa 17.862.

Uredništvo se priporoča za knjige v oceno.

N A R O Č N I K O M

Tale številka (9—10) je izšla šele po daljšem presledku. Prosimo c. naročnike, da nam zamudo oprostite. S to številko je letnik zaključen.

Ako bi naročniki v redu plačevali, bi številka izšla že o božiču.

*

Naročnike, ki jim prilagamo položnice, prosimo, da nam naročnino čimprej nakažejo. Priporočamo se za prispevke za tiskovni sklad (vsoto sporočite na hrbtni strani položnice).

Bilanca

Šiftar Ivan

Ne vem, odkod so prinesli k nam to čudno besedo ; najbrž se ni rodila s človeštvom, ampak je šele nastala s pravicami enih in dolžnostmi drugih. Kdo je botroval bilanci, ne ve nihče, kakor tudi botra siromaštva in bede nihče ne pozna. Kakor koli že, ob koncu leta je bilanca najvažnejša, vsaj za tiste, ki nimajo samo svoje delovne sile. Ti sami pa ne delajo bilance, ker bi nastal preobupen minus: vsako leto večja družina, več skrbi in manj dela. Toda ti ne smejo spoznati vzroka, kajti nekdo drugi računa ; čim večje je pomanjkanje, tem nižje so mezde in daljši delavnik ; to pa vse skupaj ustvarja le dobro bilanco. Zdi se mi, da ne more biti ugodne bilance, če nekdo drugi ni nič izgubil.

Potem se še rabi ta beseda za označevanje kulturnega napredka, bolje rečeno, porasti kake stranke, a ne vsestranske osebne izobraženosti. In takih bilanc je bilo narejenih v Prekmurju že precej. Ko je bilo komu dovolj, je rekel, da se ne izplača, in je odšel, a v kakšnem uradu je na zaprašeni polici ležala prekmurska bilanca, ki je razočarala vsakega, ki je prišel osebno v to pokrajino.

Nočem delati take bilance, ki je znak profitarstva, katerega pa ne more sprejeti mladina. Pravim mladina, a ne mislim tiste, ki je pozabila, kaj sta oče in mati in kaj je njih stan ; pozabila je njegove potrebe in vse to samo zaradi laskanja tistim, ki so s prodajanjem svojega svobodnega mišljenja in hotenja prišli do „boljših“ služb.

Starejši, ki jim naj verujemo, so naredili že mnogo bilanc. Toda narod, ki je bil pri tem najvažnejša postavka, je vedno bolj padal v laži in hinavščino, ker jih je bilo deležnih drobtin le nekaj in ker je zadovoljnost teh bila merilo za vse. Enako kot tako socialno izboljšanje se je vcepljala tudi narodna zavednost, ki ni mogla zaradi svoje enostranosti (saj drugemu ni priznavala njegovih dobrih lastnosti) osvojiti razuma in srca. Zato je vsak patriotičen govor izzval posmeh v srcih večine, ki je videla le govornike s preoblečenimi suknjami. In tako sem trčil na nepoštenost vzgojiteljev, ki le uče. Namesto da bi vzgojili sebe, sprejemajo samo dognanja drugih.

Vendar tudi velik del študirajoče mladine ni našel svojega smisla, kajti drugače se ne bi prodajal za revno kosilo. Seveda je

žalostno dejstvo, da se s kruhom pridobi največji nasprotnik. In potem hoče mladina vseh naziranj ustvariti nov svet z geslom : kruha vsem. Ene vodi egoizem, a druge načelo : ne jaz, nego mi.

Nekoč bo morala zmagati slednja resnica, ali to bo šele takrat, ko bo človek sam visoko vzgojen — in pošten.

Nikakor nisem hotel delati bilance, saj je svet in življenje nezaključeno, le pomudil sem se ob tej čudni besedi, ki naj bi včasih pokazala tudi v netrgovskih poslih čist napredek, pa je izmaličena, kajti Potjomkine čakajo nagrade.

Razstava likovnih umetnikov v Soboti

Branko Rudolf

Razstava treh likovnih umetnikov v Soboti v decembru l. 1940. je čisto gotovo pokazala resno hotenje udeleženih umetnikov. Skoraj ga ni bilo dela, ki bi na silo hotelo imponirati in bi bilo dovršeno zaradi efekta. Vsi trije razstavljavci so nadarjeni, pri tem pa absolutno resni. Vse to je velika prednost, ker se je v Sloveniji v precejšnji meri razpasla želja po „imponiranju“, po kričavih efektih, ki naj delajo vtis na gledalca, pa z resnično umetnostjo nimajo prav nikakega posla. In če razstava v Soboti gotovo ni nakazala, kaj šele izčrpala vseh možnosti za nadaljnje udejstvovanje svojevrstnega prekmurskega umetniškega miljeja, likovnih problemov pokrajine in ljudi, je vendar gotovo, da je bila za provincialno razstavo na zavidni višini, da je zapustila živ dojem in da je po kvaliteti dosegala in presegala marsikatero razstavo, ki jo v Sloveniji prirejajo v mnogo večjih mestih, kakor je Soboti. V vsaj nekoliko manj skromni razstavnici bi vse navedene prednosti prišle gotovo še mnogo bolj do veljave.

Zelo opazno mesto zavzemajo portreti Karla Jakoba. Ti portreti so prav sigurno risani in portretiranci živo karakterizirani. Med njimi so taki, ki imajo precejšnjo umetniško vrednost. Jako dobra sta portreta obeh drugih razstavljavcev, Sagadina in Kūharja, prav tako sta zanimiva oba ženska portreta in portret stavbenika Srake. Podoba duhovnega gospoda na modrem ozadju je zaradi svoje žive risbe gotovo ena najboljših „podob“ v ožjem smislu in ena najboljših slik vse razstave.

Portret Miška Kranjca je zanimiv zaradi slikarja in zaradi portretiranca. Barvno mu daje poudarek rahlo zavita progla zamolklo rdeče kravate pisateljeve. Psihološko je portret v kljub podobnosti nekoliko

brezoseben. Jakob je tu očitno upodobil bolj pisatelja, čutečega človeka in eventualnega glasnika bednih ljudi, kakor realnega Miška Kranjca, vitalnega, naravnega in z zemljo spojenega človeka, kakršnega na svoje veselje poznamo. Vsi Jakobovi portreti so delani s prav skromno barvno lestvico, pogostokrat z rjavimi in modrimi toni. Ta kolorit je zamolkel, pa harmoničen in na svoj način vendar izrazit. Vse prednosti Jakobovih barv je mogoče opaziti na dveh slikah s cveticami v vazi. Slikarjeve, na svoj način fine barve so tu najbolj izrazite in obe sliki mogoče najbolj zaokroženi in „dovršeni“ Jakobovi sliki, najbolj izraziti priči njegovega talenta.

Jakob je razstavil tudi več pokrajin, dva motiva iz Slovenskih goric, mlin na Muri, trg v Soboti, ulico v Bogojini itd. Posebno oba motiva iz Slovenskih goric kažeta svojevrstno razpoloženje in neke prednosti Jakobove palete. V teh pokrajinah pa skoraj moti neka čudna Jakobova posebnost. Pogostokrat so predmeti sredi slike, oziroma v ozadju, neprimerno bolj jasni kakor v ospredju, čeprav vidi oko te vsekakor bolje. En del slike je izdelan, vse ostalo je neizrazito. To posebnost Jakobovih pokrajin so že drugi opazili in ne da se trditi, da bi bila izrazu v korist. Zdi se, da je Jakob delal svoje slike kratkoma iz optičnega „zornega kota“, da se je usmeril samo v eno točko slike. Tako zanemarljivo optične lastnosti resničnega, gledanega prostora, prav tako pa tudi barvno ploskev slike, ki mora na vsak način tvoriti celoto. Da je temu res tako, dokazuje izdelanost njegovih rož (ki imajo le majhen kot gledanja), medtem ko pri portretih njegova prevelika koncentracija na eno točko že pogostokrat moti; pri sicer lepem portretu stavbenika Srake je telo nekoliko zanemarjeno zaradi glave, v portretu gdč. A. M. pa je leva roka gotovo izmodelirana nekoliko prepovršno. Ker je Jakob realist, v celem nadarjen realist, ta njegova optična „omejenost“ moti, moti pa predvsem v pokrajinah, kjer je zorni kot nujno največji.

Albin Sagadin je za samouka gotovo na izredni višini. Treba ga je jemati čisto resno, to pa je v naših krajih pretencioznega dilentanizma že zelo velika pohvala. Svojih pokrajin se je lotil s svežim pojmovanjem, kompozicija je enostavna, vendar pa izrazita. Sagadin ima svojstven smisel za prekmursko pokrajino s posebnimi nizkimi hišami, ki v njegovih slikah izražajo skromno usodo ljudi, ki so v življenju prikrajšani in potisnjeni k tlom (n. pr. dom v Ižakovcih). Med krajinami bi mogli omeniti „Soboto“; najlepša pa je najbrže tista, ki predstavlja večerno razpoloženje v Ižakovcih, kjer nametani rjavi toni sugerirajo lepljivo blato ceste. Človek ima neposreden vtis,

da je slikar lepil barvo na paletu tako, kakor so se njegovi čevlji prilepljali na cesto. V isti pokrajini tone zamolkla ruta žene, ki vodi otroka, počasi v večernem miru. Sagadin ni vedno na višku tako izrazitih impresij. V njegovih slikah se še poznajo zelo različni vplivi in videti je, da slikar svojega dokončnega obraza vkljub talentu še ni našel. Poleg omenjene pokrajine je visela na stenih gotovo podpovprečna slika rdečih cvetic v dokaj neokusni vazi, ki predstavlja dva rvača. Obe mrtvi prirodi, „Sadje“ in „Južno sadje“, pa sta sploh v primeri s pokrajinami čisto brezosebni, konvencionalna roba za filistre, čeprav je bil slikar gotovo odkrit in brez namena banalen. Sagadinov portret Miška Kranjca zelo zaostaja za Jakobovim, ne zaostajajo pa neke pokrajine, nasprotno, mogoče je, da bo Sagadin v nadaljnjem prečiščevanju spoznal in odkril še mnogo zanimivih strani prekmurske krajine, saj so v mnogočem slično zemljo imeli pred seboj veliki stari nizozemski slikarji.

Med trojico razstavljalcev je gotovo Kūhar najbolj neprečiščen. Vkljub nekaterim srečnim domislekom in vkljub brezdvojnemu talentu bi mu človek lahko z neko pravico očital, da ni plastik. Splošno pravilo je, da plastična forma trpi zaradi vdolbin in zarez, tudi zaradi neprimerne barve. Če n. pr. kroglo prevlečeš s paralelnimi zarezi, ne naglašaj njene vsebine, temveč predvsem njeno površino. Plastika pa je očitno umetnost prostora, umetnost trodimenzionalnosti, ki se n. pr. celo pri kakšnem izmodeliranem obrazu ne bavi predvsem s potezami (gubami in sl.), temveč z oblikovanjem oblike, ki imata globino. Vse drugo je bolj stvar grafike in slikarstva, ki imata spet svoje formalne zakonitosti, ker bi drugače negirali sami sebe. Linear-
nost, kakršno poskuša Kūhar uvesti n. pr. v obrazu starke, pa negira samo sebe in je prav daleč od tega, kar razume pod pojmom plastike recimo Aristide Maillol, kar so pod tem razumeli stari Egipčani ali stari Indijci. S tem v zvezi bi pripomnil, da ni nujno, da moderni kipar obvlada akt, ne sme se pa spuščati v tako kočljive eksperimente, kakor je n. pr. veliki polakt žene z objeto moško glavo (Ljubezen), ker bi mogel — če sploh — takšen akt eksistirati samo v finem poživljanju telesa, česar pa Kūhar zdaj ne zmore. Najboljše Kūharjeve stvari so majhna skupina sezoncev in ritmično razgibani relief poslavljajočih se sezoncev. V majhnem formatu in pri oblečenih figurah navedene napake ne motijo toliko, pač pa kažejo Kūharjeve dobre lastnosti, smisel za ritem in za stopnjevanje.

Sicer pa je tudi Kūhar pokazal brez dvoma voljo in sposobnost ustvarjalca in to je mnogo. Sobota je s to razstavo pokazala tri resne, stremeče talente in bilo bi le želeli, da bi se jim v doglednem času pridružili še drugi.

Prekmurskim književnikom

*(Govor predsednika Umetniškega kluba v Mariboru dr. M. Šnuderla
ob položitvi venca na spomenik prekmurskih književnikov
dne 27. septembra 1940)*

Običaj je, da polože gostje pri obisku kakega tujega kraja venec na najpomembnejši spomenik. Tudi mi kot odposlanci Umetniškega kluba v Mariboru polagamo v imenu kulturnega in umetniškega kroga Maribora, ko prirjemo v tem kraju literarni večer, ta venec na Vaš najpomembnejši spomenik, ki je postavljen spominu prekmurskih književnikov. Toda nas ne vodi zgolj vnanji ceremonial. Mi polagamo ta venec zato, da zadostimo globoki srčni potrebi.

Pred tisoč leti se je odcepil del nekdanje Kocljeve kneževine od ostalega ozemlja. Divja Mura, ki so ji prekladali strugo tuji mogočniki in celo z nasipi branili prehod preko nje, je za tisoč let skoraj popolnoma pretrgala sleherni conubium et commercium med Prekmurjem in ostalo Slovenijo. Ljudstvo je tukaj ostalo navezano povsem samo na sebe, na svojo lastno življenjsko silo, razvijati se je moralo brez zveze z materinskim telesom naroda, pod tujimi vplivi, še bolj pod tujim raznarodovalnim pritiskom. Moralo bi kloniti, zagrnla bi ga bila tuja poplava kakor ljudstvo na severu, da se ni zgodilo nekaj, kar je preprečilo potujčenje našega prekmurskega rodu. Oglasili so se pisci, ki so zapisovali domačo slovensko besedo, ki so razširjali v domove slovensko knjigo in tako ustvarjali močno vez med prekmurskimi Slovenci. Koliko samozavesti je morala vzbuditi taka knjiga v zasramovanem narodu, koliko vzpodbude! Jezik, ki so ga govorili samo delavci in kmetje, je bil povzdignjen na oltar, njegova tiskana beseda se je širila od hiše do hiše kakor beseda vseh drugih velikih in ošabnih narodov. Jezik, tako kultiviran, tako negovan in zavarovan, je branil, da bi zatonila slovenska beseda in z njo narodna zavest prekmurskega ljudstva.

Ta jezik pa je bil tudi edini most iz Prekmurja do ostale Slovenije. Bil je zlat most, ki je vezal slovenstvo tostran in onstran Mure, bil je trdna veriga, ki je sklenjeno držala vez od Triglava do Rabe časovno in krajevno v vseh vekovih, dokler niso leta 1919. slovenski vojaki stopili na ta tla in za vso bodočnost priključili prekmurski rod k ostalim Slovencem. Čim so dosegle osvoboditev, pa so se iz tega ljudstva sprostile latentne sile; delež Prekmurja na napredku Slovenije je presenetljiv ne le v gospodarstvu in v vnanji prosveti, ampak zlasti tudi v globlji kulturi in umetnosti. Zlasti nova prekmurska književnost nam odkriva povsem neznane pokrajine, novega slovenskega

človeka, kakršen je nastal v dolgih vekovih posebnega razvoja. Slovenski književniki, ki ste jim postavili ta spomenik, so torej varovali slovensko besedo, ustvarjalno silo naroda, samobitnost enega najdragocenejših delov slovenske domovine.

V globokem spoznanju teh dejstev se klanjamo zastopniki mari-borskega kulturnega in umetniškega kroga manom prekmurskih književnikov in jim polagamo na spomenik venec v zunanji izraz našega spoštovanja. Slava jim!

V nočeh pred vstajenjem

Drago Jeran

Nocoj bi o zvezdah
in luni zapel,
o poljih in temnih
obrisih gozdov,
o trepetajočih topolih
in pesmi otrok,
o dobrih ljudeh
in o čudnih poteh —
čudnih in lepih,
v bodočnost vodečih.

Videl sem . . .

Vran

In zopet sem videl:

Pred borno kočo se je ustavil voz. Otroci, ki so prej tekali razcapani po pesku, so se razkropili kakor piščeta pred jastrebom. Izstopil je mož visoke postave z usnjeno torbico. Ozrl se je po otročadi, od katere ni bilo videti drugega kot kakšen nosek ali nepočesan koder izza ogla. Da, včasih je veter zamahljal preveč s koščkom razdrapanih kril samosrajčnikov in je še tak košček zafrtetal izza ogla. Mož visoke postave je vzel palico in se napotil proti koči. Blato na

dvorišču ga je motilo. Delal je dolge korake in tipal s palico predse, ali niso mlakuže po dvorišču le okna skrite greznice pod prahom.

Med vrati bajte se je prikazala ženica. Ruto je imela zavezano tesno na glavo, da so ji okrajci viseli daleč pod suho brado.

„Torej ste le že tukaj, gospod doktor?“ je hitela starka in se koj popravila: „Naj ne zamerijo, gospod doktor, vsa zmešana sem in niti ne vem, kaj govorim, pa vam kar „Vi“ rečem.“

„Kje ga imate?“ ji je bilo v odgovor suho vprašanje.

Doktor je mislil njenega sina Jožeta, očeta sedmih otrok. Zadelo ga je, ko se je najmanj nadejal. Gnal se je ves dan, da bi bil za-sluzek vsaj toliko večji, da bi lahko kaj odtrgal za najstarejšega, ki naj bi šel v šole.

„Vsak mesec nekaj, pa se bo že kaj nabralo v dveh letih,“ sta računala mati Marta in sin Jože.

Mati Marta je navadno še dodala:

„Pa bo še Treza kaj prislužila. Bo že Bog dal, da bomo imeli tudi mi gospoda, če je taka božja volja.“

S Trezo je mislila svojo snaho, Jožetovo ženo.

Jože in Treza sta se bila vzela pred dobrimi osmimi leti. Mlada sta bila oba, močna, in sta zrla z vero v bodočnost. Jože je imel oral zemlje in Treza je tudi dobila od doma toliko.

Prvo leto sta šla kar oba z doma in se vrnila jeseni polnih rok. Še nekaj so prodali, ker sta pripeljala poleg denarja toliko zrnja, da je bilo za tri preveč.

A kmalu nato je Treza povila prvega sina.

Drugo leto je šel Jože sam na delo. Marta je posedala doma in varovala otroka, Treza pa je pomagala pri premožnih sosedih. Imela je jesti ves dan, in še domov je kaj prinesla.

Toda Treza je povila drugega, nato tretjega, potem četrtega . . . dokler ni te pomladi privekal na svet najmlajši sin.

Druga leta je ostajala Treza doma, da je nadajala. To leto pa je prvič po dolgem času zopet odšla s palirjem. Učitelj v šoli je namreč pohvalil Pepeta in že večkrat nagovarjal starše, naj mislijo na otrokovo bodočnost.

„Čez dve leti najprej, morda tretjo jesen pojde Pepek v mesto,“ sta računala starša in se pričela pripravljati že zdaj na stroške.

„Bog ve, kako bo kasneje“, so dejali vsi trije in sklenili, da pojde to leto Treza v svet; posebno še, ker Jožeta niso sprejeli. Rekli so, da morajo ostati moški doma . . .

In Jože je nalagal na postaji premog. Plačevali so mu od va-gončka; čim več vagončkov premoga je naložil, več je zaslužil.

Tistega dne so dobili novo pošiljko premoga, te prilike Jože ni smel zamuditi. Metal je vse dopoldne in še popoldne. Opoldne je sedel, pa ni imel teka. Le pil bi.

„Jezus, Marija, Bog pomagaj!“ je tarnala Marta, ko je sin legel brez večerje.

„Mlajši, Boga molite!“ ji je šlo na jok.

In otroci so molili. Pepek naprej in drugi za njim.

„Beži k sosеду po Baro, Pepek!“

In Pepek je bežal čez ozare k sosedovim. Temno je že bilo in strah ga je bilo. Toda vedel je, da je nekaj važnega, da mora ponoči po Baro. In Baro so klicali samo takrat, če je bilo kaj zelo hudega.

„Povej, naj takoj pride!“ mu je nabijalo v ušesih Martino naročilo in ga gnalo, da ni čutil trnja v podplatih, niti strahu.

„Jožek, Bara že gre,“ se je Marta v strahu ozirala na sina. Ta ni nič odgovoril, le na vrč z vodo je pokazal. Po nekaj požirkih je spet omahnil na posteljo.

Bara je prišla in je vrgla vodo.

Bolnika sta unili podolž in poprečki, naravnost in navkriž, nato so ga pa ovili v rjuhe.

In otroci so se stiskali drug k drugemu.

„Zdaj vóli smlti nase, amen,“ je capljal za starejšim Vitko, mlajši pa so jokali.

To noč je Marta prečula. Bolnik se je tresel, da je šklepetal z zobmi, obenem pa tožil, da ga žge v prsih.

Dругega dne je prišel študent iz vasi. Hud je bil, ko je našel Baro, da je umivala bolnika in mu obvezovala glavo. Sedel je na kolo in se odpeljal v mesto po zdravnika.

„Jožek vendar plača za to“, je dopovedoval študent ženama, ki nista hoteli o zdravniku nič slišati.

„Takoj bova tu, zdravnik in jaz“, je hitel študent, a se vrnil:

„Pride menda šele popoldne. Zdaj ga ni doma. Kasneje ima drug posel“.

Zdravnik je vendarle prišel.

Stopil je za starko v okajeni priklet in dalje v temno sobico.

Hodil je okrog bolnika in nekaj prisluškoval ter meril, pa zopet meril in prisluškoval.

„Zakaj niste prej pome poslali?“

„Smo, gospod doktor“, bi se skoraj zareklo Marti, da so ga že dopoldne klicali, pa ga ni bilo doma, a se je hitro popravila:

„Smo se bali, gospod doktor, da — imajo že tako preveč dela“.

In zdravnik je zopet prisluškoval in meril pa meril in prisluškoval :
„Hm! Ne vem, kako bo!“

Jože je strmel v strop in molčal. Oči so se mu topo zapičile vanj in ustnice so se stisnile.

„Če bo sploh še živel, mi jutri naznanite“, se je poslavljal zdravnik in dal neko zdravilo.

„Jezus, Marija, Bog pomagaj! Sveta Uršula, stoj nam ob strani“, je zajokala Marta za zdravnikom, a ta je sedel na voz in se odpeljal mirnega obraza in čiste vesti, kakor da je sklenil najboljšo kupčijo.

Otroci so zrastle izza oglov in zajokali ob Marti. Oklenili so se njenih jank in se naslanjali na njo. Marta jih je vedla v sobo k očetu.

„Kaj se cmerite?“ je dahnil Jože. Beseda je bila hrapava. Meščan bi morda rekel: „Nikar ne jokajte, ljubi otroci!“ Sledila bi vrsta poljubov. In „ljubi otroci“ bi se šli igrat.

„Zdaj vóli smrti nase“, je najmlajši pretrgal tišino, ki je nastala po Jožetovih besedah.

Marta je skrila obraz v predpasnik in zbežala v kuhinjo, ker ni hotela pokazati, da joče. Otroci pa so obstali nemi ob očetovi postelji. Tudi Vilko je utihnil in vtaknil prst v usta.

„Ata, dosti grbanje sem našel. Grbanjevo juho bomo kuhali — za vas“, je priteknel naravnost iz gozda najstarejši, Pepek. Ob prizoru v sobi pa mu je glas zamrl. Iz kuhinje se je slišalo ihtenje.

„Pojdite ven in mater ubogajte“, se je ozrl oče na otroke.

Sami niso vedeli, kaj jim je. Zagnali so se čez prag in se spustili v jok, nato pa se sposkrili okrog hiše, vsak zase — in jokali.

Mimo se je peljala gospoda iz mesta s kočijo. Rejen obraz se je nagnil čez rob in glasno pomislil :

„Treba jim je bilo toliko te golazni! Potem pa jih pretepajo in kolnejo! Če jih delajo, naj pa še pošteno skrbe zanje. To bi morala država . . .“

Več se ni slišalo, ker je veter odnesel glas in ga zavil v cestni prah.

Sonce je zahajalo in drevje je šumelo v večernem hladu. Pramen svetlobe je posvetil skozi okence in se ustavil na bolnikovem licu. Jože se je na pol obrnil v smeri, od koder je prihajala svetloba. Pogled mu je bil moten. Za hip mu je preletel izsušeni obraz nasmeh. Bog vedi, je li res bil nasmeh?

Nato se je Jože obrnil od večerne zarje in poklical mater iz kuhinje.

„Povej ji, naj skrbi za otroke in Pepek naj gre, če le more.“

Mislil je na ženo Trezo.

Marti so polzele solze po licih.

„Kaj boste jokali? Ste mar komu kaj storili, da bi žalovali? Bog naj se zjoče nad tem svetom!“ se je vznemiril bolnik.

In Marta si je dolgo brisala oči s predpasnikom, kakor bi hotela zbrisati iz njih ves jok.

„Jančija bo vzel Vidonja za pastirja, Pišteka pa Trnjar . . . Ko bodo večji, jih dajte izučiti. Vidve pa se nikar ne prepirajta!“

Jože je obrnil obraz k steni. Bil je miren kakor še nikoli. Zopet mu je padel večerni žarek v oko, da je zažmiril.

„Mama!“

Prvič in zadnjič v moški dobi je Jože tako poklical svojo mater.

„Sveta Uršula! Jezus Nazarenski!“

Marta je iskala svečo in bila vsa obupana, ker je ni mogla najti.

To dvoje sem videl in sem strmel.

Jesen

Pajlin

1

Odjeknil krik življenja je narave,
razbit čez mrzle smrti že vešala;
kot da z neba kri v polje bi kapljala,
v mrak hladen zarje le žare krvave.

Vse, kar pomlad je polju darovala
razkošnih rož, omamnih vonjev trave,
zdaj bleda iz meglene je daljave
jeseni roka grobu zapisala.

Kar žena možu sreče dati more
— v veri, da ne bo nikdar splahnela,
dajala si od mraka mi do zore.

Ker si bila mi vsega izhodišče,
z darilom lepim si najlepše vzela.
Pri tebi — kaj srce naj zdaj še išče?

2

Ko sva z usodo neuklonljivo se sprijaznila oba
— kot jesen vzame rože, ki jih je vzbudila vesna,
enako mora vsem zamreti sreča spet telesna —
ne razigrana kot nekoč, le tiha sva čez polje šla.

Nad pot, kjer je pred leti srečo najino skrili vase mrak,
zdaj gole veje jelš so v vetru so sklonile
in v molk samote so meglé jesenske jih ovile —
kot da bi čez grobove šla, bil plah je trudnih nog korak.

Ko sva molče treh let ljubezni prehodila vse poti,
v noč mrzlo njena roka mojo spet je poiskala.
Tokrat sem čutil, da bo zame topla še ostala,
čeprav ne bova mogla pozabiti sreče, ki tod spi.

Pozna jesen

Šiftar Ivan

Po modrem nebu hitijo oblaki,
odsevi golih dreves se lomijo v mlaki,
krave mulijo travo,
drobne marjetice cvetó sanjavo.

Na njivah stoji voda,
pod vodó posejana pšenica:
stare brazde se svetijo,
nekje strelja grofovsko gospoda.

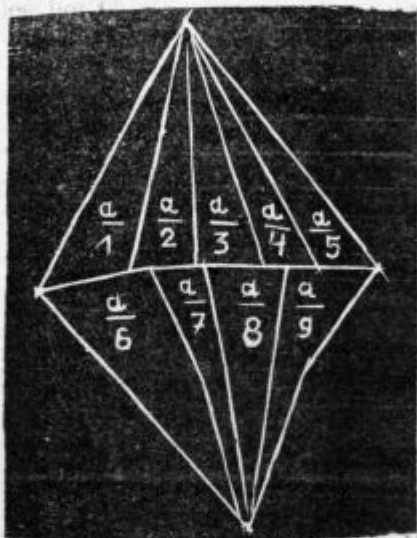
„Hô — naa!“ gnoj vozi moj oče,
veter piha, a njemu je vroče.
Sejal je, žel bo . . . žetev bo dolg požrl,
dolg, ki je že tisoče strl.

V soncu hiše so bele —
sredi njiv ko neveste vesele,
nad njimi hitijo oblaki,
njih sence se lomijo v mlaki.

Gospodarsko življenje Prekmurja

Fran Trdko

Kako in na kakšen način se v Prekmurju drobijo parcele, nam lepo prikazuje naslednja skica vzeta iz zemlj. knj. mape k. o. Gor. Petrovci :

M = 1 : 2880

Pred štiridesetimi leti je parcelo „a“ užival en sam lastnik. Danes je ta parcela razkosana na devet delov in je last nič manj kot petih zemljiških lastnikov, ki jo vsak zase gospodarsko obdeluje.

Konservativno tradicionalni kmet polagoma izginja po ostali Sloveniji zaradi novega gospodarskega reda. Žal, v Prekmurju se to še ne opaža. (Razkosavanje parcel pa ni povsod znamenje konservativne tradicionalnosti, ampak obupnih razmer, kjer nobeden izmed dedičev ne more prevzeti vsega posestva in drugih izplačati. Ker je vsak nekaj vložil, hoče svoje nazaj, in ker jih je več, raztrgajo posestvo.) Prekmurski kmet, ločen od sveta, še vedno gara v svoji stari miselnosti in garal bo še dalje, dokler ne bo propadel ali pa se proletariziral. Nujno in življenjsko važno je, da temu rodu priskočimo na pomoč, da mu damo načrtno gospodarstvo, ki ne terja nobenih žrtev in ne prevelikih naporov, kakršne napovedujejo nekateri strokovnjaki, ki vidijo v Prekmurju zaledenele sibirske stepe.

Govorili smo o „življenjskem prostoru“ našega kmeta. Vprašanje je sedaj, kako in na kašni podlagi naj bi se razširil ta „življenjski prostor“, da bi odvišni del prebivalstva našel svoje življenjsko zatočišče.

Prva konkretna možnost razširjenja kmečkega prostora bi bila melioracija močvirnatih predelov ob Muri in Ledavi. Mnogo naših kmetov bi že davno začelo z izsuševanjem ali vsaj primitivnim obdelovanjem te zemlje, ako bi se uresničila obljubljen regulacija teh dveh rek. Dokler ne bo uresničena regulacija, je to nemogoče in tudi brez pomena.

Preračunano po mapah, bi se dalo od skupnega nerodovitnega sveta v skupni izmeri 3452 oralov predelati samo ob Muri in Ledavi v orno zemljo približno 350—400 oralov, če ne še več.

V Prekmurju vidimo velike komplekse z nizkim grmičevjem, ki je za gospodarstvo brez pomena. Prekmurski kmet, čeprav v inozemstvu velja za najboljšega delavca, odkrito povedano — svojo domačo grudo več ali manj zanemarja in to zaradi nerentabilnosti, ki jo povzročajo mizerne cene. Naš kmet obdeluje in izkorišča zemljo z voljo samo tam, kjer je lega lepa in kjer ve, da se mu bo delo izplačalo. To velja predvsem za gorički del, kjer je približno 700—800 oralov zapuščene zemlje, bodisi kot zanemarjeni pašniki, močvirnati travniki, porasli z visoko, živini neužitno travo. Tudi obdelovanje zemlje je v tem predelu mnogo slabše, čeprav bi po svoji kakovosti zahtevalo mnogo več pridnosti kakor v ravnini.

Drugo važno vprašanje je ureditev pašnikov, ki jih imamo v Prekmurju po madžarski statistiki 10.578 oralov. Največ jih je na Goričkem, od njih pa nima kmet nobenih dohodkov. Kolikor sem mogel preračunati s pomočjo občanov, ki so mi dali potrebna pojasnila, bi se dalo samo na Goričkem predelati (iz zapuščenih pašnikov) najmanj 150—180 oralov orne zemlje.

Ako pregledamo vse te možnosti, lahko trdimo, da je v Prekmurju okrog 1000 oralov neobdelane zemlje. (Izvezeta je grofovsko zemlja, ki je nad polovico popolnoma zanemarjena). Seveda je za predelavo te zemlje nujno potreben kapital in agronomski pripomočki, ki jih pa prekmurski kmet nima. Že samo dejstvo, da bi se s tisoč orali lahko preživljajo sto najbednejših družin s tremi ali štirimi družinskimi člani, nam daje upanje, da bi s tem in novo pravičnejšo agrarno reformo odstranili precej gorja v našem socialnem življenju; obenem bi to tudi vplivalo na likvidacijo sezonskega izseljevanja.

Vsekakor pa je tudi v spodtiko našemu gospodarskemu napredku obča kriza, ki jemlje kmetu poslednje moči za intenzivnejše obde-

lovanje zemlje. Drugi važen faktor so nesorazmerne cene industrijskih in poljedelskih produktov. Tako dolgo, dokler ne bo imel kmet možnosti, da bo za svoje pridelke prejemal sorazmerno protivrednost v industrijskih produktih, tako dolgo bo zapuščal in zanemarjal svojo zemljo in bo njegovo stanje od leta do leta slabše.

Članek je bil napisan za prejšnjo številko, kjer pa ni mogel iziti nedeljen. Čeprav so se razmere spremenile, je še vedno uvaževanja vreden, kajti škarje so še močnejše. (Op. ur.)

Pepo

Tone Čufar

Bil je prelep dan, da bi mogel vzdržati doma. Dopoldne sem še pomagal brati grozdje, pa ne v goricah, temveč na vrtu za mestnim zidovjem. Popoldne me je pa zvabilo iz mesta. Z brodom čez Dravo, potem mimo tovarn in ob reki vse do tja, kjer se dviga cesta v strm, vijugast klanec. Bila je ena tistih poslednjih nedelj, ko ima sonce še nekaj moči in je zato tem bolj potrebno, da človek ne občepi doma. Sam bi se morda kje zasedel, a na srečo nisem sameval. S klanca so se nama odpirali z vsakim korakom novi razgledi. Sproti sva si iskala kraje. Namenjena sva bila na vrh gričevja, da bi se nama odpočile oči na Slovenskih goricah.

Nekaj otrok se je vračalo iz doline od krščanskega nauka. Razi-grani so hiteli po klancu, tudi njim je dal nedeljski popoldan svoje veselje. Prehiteli so naju in nisem si mislil, da se bomo še srečali. Sredi pobočja, ko ni bilo več tako daleč do konca najinega romanja, sva jih spet dohitela. Stali so ob kraju ceste, pomešani med ženske.

Gruča je bila nekam zbegana. Prav na robu ceste je ležal vznak droben fant. Zdelo se je, da spi. Malo prej je najbrž še sedel na obcestnem kamnu. Zraven njega je bil postavil skoraj nov nahrbtnik s posodami za mleko. Tudi čeden klobuček je bil poleg. Ne na fantu in ne na njegovih stvareh ni bilo ničesar, kar bi govorilo, da se je pripetila nesreča. Še prašnih madežev ne. Vendar fant ni samo spal. Ženske so hotele imeti žegnano vodo in svečo. Skrbela jih je njegova duša.

Odvrigel sem suktnjo in mu skušal pomagati. Bil je še topel. Srce mu je pa že zamrlo in tudi sapa ni več orosila zrcalca, ki sem mu ga nastavil pred usta. Zaman je bil vsak poizkus. Morda bi ga rešil zdravnik, če bi bil takoj pri rokah. Vendar dvomim. Fantu je

posineval obraz. Tudi otrdeval je bolj in bolj. Če sem mu dvignil roko, mu že ni več omahnila. Mlado življenje je prenehalo živeti.

Tako preprosto je bilo vse skupaj. Odložil je nahrbtnik, sedel na rob ceste, se nagnil vznak in zaspal.

Otroci so nekoliko zbegani strmeli vanj. Vendar ne preveč začudeno. Poznali so ga. Vsak dan je moral zanesti v mesto mleko. Bil je za hlapčiča pri hiši gori za vrhom. Počitka ni poznal, od zore do mraka je bil na nogah. Opravljal je težka dela, hranili so ga pičlo. Zdaj se je odpočil, za vselej zleknil na tla. Ob kraju ceste, po povratku iz mesta, ko je opravil svojo dolžnost. Kakor da je star, zgaran konj. Ni mu gorela sveča ob smrti. Kolikim ta dan niso gorele sveče! In vendar so poginjali na cestah, v jarkih, v vodi, vsepovsod. Hlapčič je samo zaspal. Niso ga preganjali bombniki. Zares je umrl kaj preprosto. Niti do doma ni prišel. Pod vrhom mu je zmanjkalo moči.

Medtem ko sem ga skušal obuditi, sem poslal neko dekle na fantov dom in drugo ženo po orožnike. Lahko bi odšel svojo pot, kakor so to storile ženske, ki so se druga za drugo razgubljale. Vsaki se je nekam mudilo. Nobena ni utegnila počakati pri mrliču. Le pokrižale so ga. Kmalu sva bila s tovarišico skoro sama ob njem. In ni mi kazalo drugega, kakor da ga oddam oblasti v varstvo. Zakaj jo pa imamo.

Tudi otroci so se bili odpravili dalje.

Iz najbližje hiše pod cesto se je prikazal mlad gospodar. Sredi travnika je obtičala mlajša ženska, a ni je bilo blizu. Ob mrliču so se ustavljali izletniki in spraševali, kaj se je zgodilo. Pomilovali so fanta in se odpravljali dalje. Negiben je ležal hlapčič, ki ni poznal odmora. Nemo je obtoževal svet. Zanj je bil vsakodnevni izlet v mesto huda robota. Ni poznal nedelje ne praznika. Nalagali so mu pretrdo delo, ki ga je strlo. Bil je samo eden izmed mnogih. Prav s svojo smrtjo je zgovorno pričal o marsičem, kar je narobe.

Dokaj naglo se je prikazal orožniški komandir. Fanta je takoj spoznal. Še davi je imel opravka v njihovi bajti. Pozanimal se je za podrobnosti. Nobenih znakov ni bilo, da bi ga kdo povozil ali mu sploh kaj prizadejal. Sestavil je zapisnik in se odpravil k fantovemu gospodarju. Mladi mož iz najbližje hiše je obljubil, da bo čuval mrliča, dokler ne pridejo ponj.

Zdaj sva midva lahko pogledala še na vrh goric. Lepoto jesenskega popoldneva je motila senca smrti. Vendar sva mogla nadaljevati pot; fantova je bila pa za vselej končana. Pred nama se je razgrnilo gričevje Slovenskih goric. Že se je plazil mrak po njih,

težko je bilo razločiti, kje stoji Sv. Lenart in kje znamenja drugih far. Tam zad nekje se je zagrinjala prekmurska ravan.

Vračala sva se.

Za Pohorjem je tonilo sonce. Polja in hribi so dobili novo podobo. Preden sva se vrnila k mrliču, naju je v silnem teku prehitel mlad fant. Našla sva ga med novo gručo ob mrtvecu. Stal je nekaj korakov stran od brata in venomer strmel vanj. Potem je prišla mati. Drobna, zgarana ženica. Bliže ko je bila, bolj je ihtela. Vrgla se je na tla, pokleknila pred sina, ga stiskala na srce kakor dojenčka, ga božala po obrazu, mu stresala prah z las in ga poljubljala na mrtva usta.

„Pepo, moj Pepo!“

Iz nje so vrele komaj razumljive besede. Govorila mu jih je, kakor da še živi. Žal ji je bilo, da ga je pustila v mesto. Že davi je tožil o bolečinah. Pa ni mogla namesto njega stran, imela je toliko dela.

Pretipala je fanta, še je bil malce topel.

„Zakaj mu niste pomagali, zakaj ga niste drgnili? Lahko bi ga rešili, večkrat ga je prijelo, pa si je opomogel.“

Morda smo res premalo storili zanj. A zdaj je bilo prepozno. Obupani materi nismo mogli vrniti sina.

Po klancu se je pripeljal komandir in ji zaukazal, naj ne poljublja fanta, ko je vendar nezdravo. Nam je pa razložil, da je bil fant slab na srcu. Davi se je nerad odpravil na pot. Že opoldne bi se bil moral povrniti, pa so ga zaman čakali. Zdaj so gospodarjevi obljubili, da pridejo z vozom ponj.

Mrak je bolj in bolj zajemal pokrajino.

V mestu tam doli so zagorele prve luči.

Gospe, ki jim je Pepo prinašal mleko, tedaj še niso vedele, da ga ne bo nikoli več k njim.

Od kod pravica ?

Erna Muser

Pognal je droben cvet ob prašni poti,
ne dá osat, ne dá mu slak živeti.
Očesce modro v sinji zrak razgreti
vsemu navkljub prešerno se bohota.

In na jesen plodiče bi dozoril,
brez sence gneva se osul v razkroju
pa bliža še v poletnem se opoju
korak nebrižen, ki ga bo zamoril.

O, kakšna slast, živeti in trpeti,
do zadnje kaplje kupo izprazniti,
ves slad in strup; še večja slast — hoteti.

Leže razbite čaše neizpite,
še v smrti ustne žejne trepetajo. —
Od kod pravica vam, vi, ki morite ?

Borovo gostüvanje

Franc Bükvič

Zdavanje

(Ko pridejo do začasne kapelice, se konča ves obred. Sneha sedi na boru, ker zanj odgovarja. Poleg njega stoji mladoženec s svatí. Pop se pripravlja k zdavanju ter začne moliti.)

V imenu bora, šküjke pa korenja ino njegovoga staroga štora.

Predragi novi par, štéri zdaj eti pred menov ležiš ino stojiš, ponizi se pred etimi nemimi koli i etak za menov se zdihavaj :

O predragi Gospod, štéri to celo delo opravlaš ino ravnaš, daj nama dosta sreče, blagoslovi najino hištvo (zakon), daj nama vu najnom zakonskom stani dosta sreče ino naj té bor na naj dosta blagoslova meče.

Zdaj pa že, gda eti stojita, tá (bosta) mogla priségo položiti. Ti, mladoženec, po imeni Gjalič Peter, doj poklekni pri etom svojem nemom pári ino etak za menov priségaj : Jaz Gjalič Peter, prisegam na čistoga Boga, ka eto poleg mené ležečo devojko (mišljen je bor, ki je sneha) líki tüvarišico lübo bodem. Njo nikdar ne ostavim; ni vu zdravji, ni vu betegi (bolezni) in v nikakšoj drügoj nevoli. Tak meni Bog pomagaj ! Amen. (Mladoženec, ki za njim ponavlja, spreminja besede.) Jaz Bernják Méter, gor segnem na cifrovga (okrašen) bora, ka to leto kolek v tebé smrdečo stáro sojko, líki sküšnjavico, smekno bodem. Njo vsikdar zapravim, v sakšem práhi, v Beréki (livadi), kak tüdi v vsakšoj drügoj povodni. Tak meni bor pomagaj ! Kamen. (Za tem pa s skoraj enakimi besedami prisega Borovnjak

Škūjka. Za konec ponavljata za popom mož in žena): O, predragi bor, ti si nas gnes cejli den za nos vodo. Müva (midva) zdaj eti pred tebov kak eden novi par klečiva. Dnesden (dandanes) je to nej čüdno, či mladežen (mladina) nemre para dobiti, ar je kriza. Ali vse-glij (vseeno) daj nama kakti celoj našoj svadbi zabavo: piti, jesti, plesati do rane űtre (do zgodnjega jutra), dobre vóle biti, eden ovoga lübiti ino s tem bori na diko slüžiti! Amen. (Nato zdražijo bor in nekaj dobljenega denarja zapijejo, ostalo pa gre v društveno blagajno ali za dobre namene. Ko je gostüvanje končano, je že večer in tedaj se začne ljudska veselica. Ženske prinesejo od doma meso in druge jedi ter ostanejo tam, kolikor dolgo jim dopuščajo denarnice.)

Ta običaj je že skoraj izumrl; a zdaj, ko ni drugih zabav, se zopet vrača med ljudstvo; vendar je v vsakem kraju prikrojen za tamkajšnje razmere.

Zakaj kadim ?

Pišta Kovač

Zakaj kadim ?
Pa kaj me to sprašujete ?
Če tako ste radovedni,
povem takoj,
brez šale vam povem :
ker ni tu moje ljubice,
zagrinjam se v oblake.

Novoletnika

Stara mati,
mladi par,
dobro jutro bog vam daj,
daj vam sreče, zdravja,
obilo vam veselja daj
v tem mladem novem letu !
Vina, kruha in še mnogo kaj,
predvsem pa dušam blagra daj,
da pridete po smrti v raj !

En dinar, dva, —
novoletnika veselo
zbežala v sivo jutro sta.

Ogledniki

Prišel bo pust
in mi hodimo v ogledi.
Od vasi pa do vasi
nas vodi mesec bleđi.

Gledajo, kje bo več denarja,
gledajo, kje bo bala večja.
Jaz pa za to ne maram,
samo da ima ličeca rdeča.

Pogled v našo vas

M. P.

Ko zdrdra vlak preko črne Mure, smo že v pokrajini, ki so jo imenovali Sibirijo in ki ji je bila dolgo lastna mati mačeha, kar se še sedaj pozna. Skozi okna vidimo krasna, širna polja, katere prečkajo ravne ceste, pašnike, polne živine, in tu in tam samotne jagneđe. Vsakdo bo prepričan, da je to bogata pokrajina, kjer so ljudje zadovoljni, žive brezskrbno, saj imajo vsega dovolj. Kadar pa gremo sami po cestah med temi rodovitnimi polji, kjer rasteta visoka rž in koruza, opazimo, da so njive stisnjene med zelene meje in široka postat je razdeljena med več lastnikov. Ob ravnih cestah so dolge vrste enakih hiš — kolonije. In če se zazremo v obraz kakega Prekmurca, ki ga srečamo na poti, začutimo prevaro: saj ljudje tod so polni skrbi in žalosti. Po tem se pa vrstijo vprašanja: odkod in zakaj. Vendar imajo vsa vprašanja in vsi te problemi odgovor v težkem socialnem položaju, ki ga vedno znova rešujemo.

Vse, kar kot mora tlači Prekmurje, se je z vso težo zbralo v narodnostno ogroženih krajih, predvsem v dolnjih krajih, kjer je bila izvedena nesrečna kolonizacija.

Ker je le malo pisanega o onem delu naše zemlje, kjer se stikajo trije narodi, Slovenci, Hrvati in Madžari, hočem opisati eno teh vasi.

Vas Petišovci, imenovana tudi Petešovci, leži ob majhnem potoku Kapici, med Muro in Ledavo, komaj pol kilometra od železniške proge Čakovec—Dol. Lendava. Najbližja postaja, oddaljena tri kilometre od vasi, je Mursko Središče, ki je že preko Mure v hrvatski

banovini, najbližje mesto je Lendava. Svet je precej močviren kakor vsi kraji spodnjega Prekmurja, tu je prava domovina komarjev in malarije. Ker leži blizu Mure, jo ta večkrat poplavi, prinaša epidemične bolezni (grižo), a odnaša živino, poljske pridelke in zapušča napol podrte hiše in gospodarska poslopja. Posebno je prizadela te kraje velika poplava l. 1938. Zato je nujno potrebna regulacija in izsušitev močvirja. Glavni gospodarski panogi sta živinoreja in poljedelstvo. Od poljskih pridelkov prodajajo le malo in še to si morajo odtrgati od ust. Živino in perutnino prodajajo navadno kupinarjem, ki hodijo od vasi do vasi. Ker je vas pasivna, zato morajo iti mnogi na sezonsko delo, v rudnik Peklenico in v lendavske tovarne.

O postanku vasi nimamo trdnih podatkov, pač pa neko ustno izročilo pravi, da je vas že stala ob prihodu Tatarov v to ozemlje. Gumilar piše v M. P. III., da so l. 1241. Tatarji požgali lendavski grad. Tedaj so požgali tudi Petišovce, le neki Petiš se je rešil, ker se je skril v ločje, da mu je samo nos molel iz vode, tako ga Tatarji niso mogli najti. Ko so odšli, si je postavil hišo na mestu, kjer je stala Sarjaševa hiša, in je tako zopet povzdignil vas. Mislim pa, da so Petišovce ustanovili lendavski grofje kot pristavo, okrog katere so se potem naselili tlačani, ki so jim obdelovali zemljo. Pristava je stala še do l. 1924., ko so jo podrli kolonisti ter si z gradbenim materialom sezidali hiše. Dokler je še stala pristava, so hodili nanjo delat, bila je znana po lepih konjih in goveji živini. Vse to je bilo do agrarne reforme.

Petišovci se omenjajo prvič v uradnem spisu, darilni listini, izdani v Linzu 1. julija 1648, s katero je Ferdinand III. podaril razen drugih pristav Francu Nádasdyju tudi pristavo Petišovci (Fr. Gumilar: Plemiči v Prekmurju, M. P., I. III.). Da so bivali na tej pristavi tlačani, ki so bili osvobojeni l. 1856., izvemo iz urbarialnega zapisnika iz leta 1864. ("Zala-Petesháza község birtokrészleti jegyzőkönyvének kivonata az 1864 évi részlés felmérés alapján), kjer je tudi zapisano, da je bilo v vasi 79 posestnikov, ki so imeli 80 oralov 1113 kv. sežnjeve zemlje, a grof Eszterházy Pál — herceg pa 12 oralov 654 sežnjeve. V vasi je bila šola in občinski urad.

Po tem kratkem zgodovinskem opisu se hočem pomuditi pri narodnostnem vprašanju te vasi. Ako pridemo v vas, se nam zdi, kakor da bi bili na Madžarskem, kajti redko se sliši slovenska beseda.

*Izveček iz posestnega seznama obč. Petešovci, županije Zala, na podlagi delne izmere leta 1864.

Kljub temu pa ne moremo trditi, da je madžarska, saj enako ne moremo trditi, da je Šoštanj nemško mesto, čeprav se sliši precej nedomačih besed. Preden kaj takega trdimo, moramo natančneje pregledati imena in spoznamo, da Herženjaki niso bili nikoli madžarski rod. Petišovci so kakor vse vasi v Prekmurju slovenskega izvora. Iz že imenovanega urbarialnega zapisnika izvemo, da je bilo 1864 med 79 posestniki le sedem madžarskih. Mislim, da posestniki z rodbinskimi imeni kakor Slabši, Balaž, Matijaž, niso madžarskega porekla, pa naj bi bila njihova imena pisana v še tako čistem madžarskem pravopisu. Dejstvo, da so bile vasi okoli Lendave popolnoma slovenske še okrog l. 1896., nam potrjuje Kálmán Pataky v svoji knjigi „Alsó-Lendva, milleniumi emlékkönyve, Nagykanizsa 1898“, kjer pravi: „Da je ob otvoritveni slovesnosti sedanjega šolskega poslopja (nova lendavska mešč. šola — opomba pis.) izjavil predsednik šolskega odbora v svojem govoru, da ima šola poleg izobraževalne naloge tudi vzvišen pomen za povzdigo madžarizacije v jugozapadnem delu domovine, kjer se stikata meji Štajerske in Hrvaške in kjer živi v **bližini mesta 30.000 Slovencev.**“ (podčrtal pis.). In na drugem mestu: „Z žalostjo moram omeniti, da je še malo število slovenskih učencev, ki obiskujejo našo šolo, čeprav so Slovenci **naše okolice** (podčrtal pis.) stremeče in marljivo ljudstvo, ki je premožnejše kot madžarsko ter mehko in se rado uči madžarskega jezika. Prav v tej smeri je še mnogo dela!“ (Isto je citiral tudi M. Kokolj v članku „O potujčevanju Prekmurcev“, M. P., I. II.)

Tako je bilo l. 1898. Ako pa vzamemo naše štetje l. 1931., se je vpisalo od 137 rodbin (brez kolonistov) 75 za Slovence in 62 za Madžare. Pri podrobnejšem pregledu rodovnika opazimo, da je od teh 62 madžarskih rodbin samo 12 madžarskega pokolenja. Še bolj se pa človek čudi, ko sliši, da od teh 137 rodbin govori doma le 21 slovenski!

Kako je mogoče, da se je slovenski živelj tako hitro potujčil? Pri tem se mi zdijo važna tri dejstva: 1.) imeli smo premalo zavedne inteligence, 2.) socialni in 3.) prosvetni vpliv. Prvo in tretjo točko, ki velja tudi za našo vas, je lepo obdelal M. Kokolj v razpravi „Kako so potujčevali mlade Prekmurce“ (M. P., I. II.). Tako preostane samo še 2. točka, socialni vpliv.

Ker posestva niso dajala dovolj, so morali hoditi na pristavo delat. Tam je bilo tuje gospodstvo, ki je zahtevalo madžarščino. Tudi vsi obrtniki (čevljarji, krojači) so delali za tujo gospodo. V uradih je bila samo madžarščina. Madžari so za te ljudi tudi gospodarsko skrbeli. Ustanovili so zadrugo, ki jim je preskrbela stroje (3 veliki mlatilni in 3 sejalni stroji so še sedaj v vasi, medtem ko so se drugi

že izrabili.) Zadruga jim je izposlovala, da jim je dal grof Eszterházy v najem 3 pašnike; najprej enega proti sedanji vasi Benici in nato še dva proti sedanji koloniji. Dali so jim tudi knjižnico s 500 (!) knjigami. Tako se je zgodilo, da so se otroci slovenskih staršev naučili le madžarščine, ki jim je bila pozneje tudi doma občevalni jezik, in tako ne znajo nobene slovenske besede. Takih primerov je nešteto. Ko se je vršilo vpisovanje v manjšinsko šolo, je prišla stara mati vpisovat svojega vnuka. Govorila je zelo lepo slovenščino. Ko so jo vprašali, zakaj hoče dati vnuka v manjšinsko šolo, je odgovorila, da tako hoče njena hči, ki je hodila v madžarsko šolo, se naučila samo tistega jezika in zato ga mora znati tudi njen otrok.

Tako so torej v 20 letih potujčili našo vas. Vprašanje je, zakaj se ti izgubljeni sinovi niso vrnili k svojemu narodu, saj živijo z njim v isti državni skupnosti že 20 let. Odgovor nam da socialni položaj. Madžarska je gledala, da jim dá čim več ugodnosti in jih tako pridobi, a njihova lastna mati jih je psovala in delila — bedo. Leta 1924. je bila izvedena agrarna reforma. Tedaj je bilo v Petišovcih 137 posestnikov, ki so imeli 480 oralov njiv in travnikov in 103 orale pašnikov ter 45 oralov vinogradov. Pod agrarno reformo je prišlo 2080 madžarskih oralov (1200 kv. sež.) zemlje grofa Eszterházyja Mikloša. To zemljo so obdelovali že desetletja petišovski „tlačani“ in zato bi jo morali razdeliti med nje, ne pa, da so skoro vse razdelili medmurskim vsem: Podturn, Dekanovci, Terkatnici, Miklavci, Križevci, Peklenica in Mursko Središče. Ves gozd pa je ostal državna last in le 684 oralov je pripadlo prebivalcem dravske banovine. Od teh 684 madž. oralov so jih 284 dali kolonistom, ki so ustanovili $\frac{3}{4}$ ure hoda od Petišovec vas Benico, 300 oralov so dobili drugi kolonisti, ki so se naselili tik naše vasi. Ostalo zemljo pa so nato razdelili med 14 petišovskih družin! Kakšen je uspeh te agrarne reforme, vidimo zdaj po šestnajstih letih. Negativen je v narodnostnem in gospodarskem življenju. Vas ima 193 rodbin z 902 prebivalcema, všteti pa niso sezonski delavci, ki jih je okrog 80. Tako je pozimi v vasi okrog 1000 ljudi. V nekaterih hišah je 10—15 ljudi, tako v koloniji kot v prvotni vasi.

Posestno stanje bi bilo:

	nič ha	do 1 ha	1—2 ha	2—3 ha	3—4 ha	4—5 ha	5—6 ha	6—7 ha	skupaj
kolonisti	—	1	2	3	6	4	22	—	38
posestniki v prvotni vasi	3	38	35	38	16	16	5	4	155

V vasi ni kmetov, ki bi imeli več kot 8 ha zemlje. Največ je takih, ki imajo 1—3 ha zemlje, teh je dobrih 50% in ti so pri nas „trdni“ kmetje. Da bi bila slika te vasi popolnejša, bi moral upoštevati dolgove, ki bi pokazali še obupnejše stanje. Saj je še to dovolj, da mora na 606 oralih, všteti so vinogradi, občinski pašnik pa ne, živeti 701 človek. In vsi ti nimajo prav nič gozda. V koloniji pa je 201 človek in ti imajo 264.75 oralov zemlje in tudi tu ni vštet občinski pašnik.

Ali je po vsem tem čudno,* če se sveti sovražstvo v očeh vaških otrok in vseh odraslih do kolonistov: ti si kriv, da jaz nimam kruha in moram iti že v zgodnji mladosti v svet na delo. Tako je razvidno, da je kolonizacija dosegla ravno nasprotno, kot ji je bil namen. Nihče se ne more čuditi, če v vaških in kolonijskih hišah nimajo matere, ki rodijo, niti cunje, v katero bi povile dete. Ali ni v tej vasi potrebna najhitrejša rešitev gospodarskih, socialnih in narodnostnih problemov ter rešitev vprašanja sezonskih delavcev.

Kdaj in kako bo vse to rešeno?

Sneg je zapadel

Marika Kardoš

Sneg je zapadel . . .

Tiho počiva pod belo odejo
moja mladost.

Pa bo pomlad spet!

Novo življenje ves svet bo prevelo,
nova radost.

Moje mladosti

sonce nobeno ne bo več zbudilo,
nobeno življenje.

Sneg je zapadel . . .

Tiho počiva pod belo odejo
vse moje hrepenenje.

Srbski glas o Mišku Kranjcu. R. Dimitrijević je v novembrski številki Profesorskega glasnika objavil poročilo o srbskem prevodu Kranjčevih novel in ocenil Kranjčevo delo do leta 1938. Poročevalec pravi: Miško Kranjec opisuje v vseh svojih delih Prekmurje, nikdar ni odšel iz rojstnega kraja, ampak je ostal v njem, opisuje vedno isto okolje, istega človeka. Prekmurje je „pozabljena dežela“, ki ji je usojeno, da večno gara, drugim ali sebi. Zaostal, dolgo časa živeč v patriarhalnem življenju, zvest rodni grudi, nosi Kranjčev človek, potepuh, suženj zemlje in njen tlačan, svojo tragiko in usodo v enoličnem životarjenju brez veselja, preživlja svoje dni v vprašanju: ali ni konca takemu življenju? To deželo in te ljudi slika Kranjec v vseh svojih delih, malokateri naših pisateljev je tako zvest svojemu kraju kot on. Zaradi tega pa je postal Kranjec nekoliko enoličen, spremljajo ga vedno iste vrline, a tudi vedno iste napake. Polnost in jedrost Kranjčevega življenjskega realizma nosi pečat resnice in iskrenosti. Z vsakim delom so postale njegove slike bolj zložene, njegov izraz močnejši, umetniško doživljanje stvarnejše. Čeprav je ostal v istem občutju, je postajalo njegovo opazovanje bolj urejeno, vsestransko in ostrejšo. Kranjec čuti življenje in okolje, ki ga opisuje, njegovo stvarnost, resnično in golo; to je njegova vrlina. Pod idejnimi vplivi Gorkega, Hamsuna in Reymonta je razvil svoja spoznanja in stvariteljske možnosti. Kranjec je odkritosrčen pisatelj, pri njem ni lažnih tonov, krinke stvarnosti. V oblikovanju stvarnosti je tako gotov, da postaja koncizen, kratek, jednat, zelo pogosto ironičen. Istoveti se s kmetom, čuti kot on, rezonira kot on, postavlja se na njegovo stran. Kranjčevo največje hrepenenje je, doseči srečo, ki je ni. Kaže se v različnih oblikah, nikdar enaka, vedno mamljiva, vzrok človeškega trpljenja. Kranjec je doživljal prehod iz starega življenja v novo, v agrarno reformo in ustvarjanje novih socialnih razmer. Globoko je občutil ta proces, zato je postal glasnik kolektivnega etosa. Najbolj ljubi slabe in bedne ljudi, njegovo najboljšo delo je „Prostor na soncu“, kjer opisuje dečka-potepuha, njegovo preprosto nagonsko življenje. Če se hoče psihološko poglobiti v vprašanja in izraziti tresljaje, postane površen in negotov. Človeka ne pozna dovolj, a ga tudi ne utegne spoznati. Ker živi v svojem delu, je manj med ljudmi in več v ustvarjajočih sanjah; velik nedostatek je to, da Kranjec nima dovolj izkušnje. Ima intuicijo, zna najti pravi prizor, a smisla za podrobnosti, za detajle nima. V Kranjčevih delih je mnogo nežnosti in liričnosti, njegove slike so čiste, prosojne.

Miško Kranjec je ob koncu januarja predaval v Celju o nalogah sodobne književnosti. Rekel je, da mora biti sodobna umetnost izraz onega družbenega razreda, ki postaja danes odločujoči činitelj vsega javnega življenja. Vsa ostala literatura je neživljenjska. Tem zahtevam najbolj odgovarja delo Ivana Cankarja in Prežihovega Voranca. B. Borko je v „Jutru“ proglasil te „proletkultne književne doktrine“ za zastarele, Kranjčeve teorije pa za presenečljive. Nismo slišali Kranjčevega predavanja — tudi g. Borko citira le po „Večerniku“ — zato ne vemo, ali naj damo prav ljubljanskemu glosatorju. Pač pa smo slišali 1939. leta podobno Kranjčevo predavanje v Soboti in vemo, da Kranjec zgodovinsko pravilno razume Trubarjevo, Prešernovo in Levstikovo delo ter poslanstvo slovenske književnosti v preteklosti.

Član Moskovskega hudožestvenega akademskega teatra, Moskvina, je napisal brošuro o sovjetskem gledališču, iz katere posnemamo: V Sovjetski zvezi je 800 gledališč, 1939. leta je bilo prodanih nad 86 milijonov vstopnic, v teh gledaliških deluje nad 37000 oseb v 40 jezikih. Sovjetsko gledališče se razvija v spajanju stare klasične drame in nove sovjetske dramatike: poleg Shakespeara, Molièra, Beaumarchaisa, Goldonija, Vege, Schillerja, Gogolja, Ostrovskega, Tolstoja in Čehova igrajo dela Višnjovskega, Leonova, Kornejčuka, Pogodina, Trenjeva, Virte in zlasti Gorkega. Značilno za sovjetski teater je sodelovanje dramatikov in gledaliških ljudi (in scenatorjev in režiserjev) ter vzajemno sodelovanje gledaliških kultur sovjetskih narodov: ruske drame igrajo med Ukrajinci, Gruzinci, Uzbeki; ukrajinske pa v Moskvi; ko so Tadžiki igrali Shakespeareovega Otela, jim je dal navodila moskovski igralec. Nova oblast je zanesla gledališko kulturo med vse svoje narode: Armenci imajo 25 gledališč, Tadžiki 21, Kirgizi 19, Turkmeni 9, Gruzinci 43, Belorusi 17, Azerbajdžanci 19, Kazaki 37. Pred revolucijo je bilo na tem ozemlju 9 gledališč, sedaj jih je pa 190. Gledališče je postalo last najširših množic, na kolhozih delujejo potujoče igralske družine; pozimi in poleti, v vročini in mrazu, z vlaki in parniki, na konjih in s pasjo vprego, potujejo iz vasi v vas. Igralca potrebujejo kolhozniki prav tako kakor učitelja, zdravnika in agronoma. Otroška in lutkovna gledališča igrajo v 20 jezikih. Večino gledališč upravlja umetnostni odbor v sovjetu ljudskih komisarjev, nekatere pa pripadajo organizacijam. Vsako gledališče ima posebni umetniški izraz, način uprizarjanja, posebni scenski slog; vsa gledališča pa družijo enotni slog socialističnega realizma, ki (po definiciji Gorkega) zahteva od umetnika resnično, zgodovinsko konkretno slikanje realnosti v njenem revolucionarnem

razvoju. Sovjetski umetniki gledajo življenje v gibanju, razvoju in raznovrstnosti. Najboljše rusko gledališče je MHAT Gorkega, ki sta ga ustanovila že 1898 Stanislavski in Nemirovič-Dančenko. Važni sta tudi Malo gledališče in Gledališče Vahtangova, sodobno stvarnost pa prikazuje zlasti Moskovsko gledališče revolucije. Opera se razvija z dramo. Najboljši tolmač Shakespearovih dram je režiser Radlov. Gledališko umetnost pa gojé tudi klubi in krožki, ki jih vodijo priznani gledališki umetniki. V takih krožkih so odkrili že mnogo talentov. V Sovjetski zvezi je sedaj 37 gledaliških in 17 koreografskih šol ter štirje gledališki inštituti; najvišjih zavod te vrste je Državni inštitut gledališke umetnosti — GITIS, kjer študirajo igralci, režiserji, gledališki zgodovinarji in kritiki. Mnogo študentov je prišlo v ta zavod iz azijskih kišlakov in aulov, kjer se uče v ruskem, turkmenskem, kirgiškem, tadžikskem ali kabardinskem jeziku in šestih drugih jezikih. Vsi dijaki so državni štipendisti. Sovjetski igralci so organizirani v Profesionalni zvezi umetniških delavcev. Znanstveno-metodično pomoč gledališkim igralcem pa daje Vserusko gledališko občestvo — VTO. Nekateri igralci so bili odlikovani ali pa so dobili naslov ljudskih umetnikov, drugi so bili izvoljeni v državno upravo. Ljudski poslanci so n. pr. Moskvina, Barsova, Čerkasov, Gruzinec Horava, Uzbekinja Tamara Hanum, Čečenka Aset Tašuhadžijeva.

Matija Maučec je v „Časopisu za zgodovino in narodopisje“ za l. 1940. objavil razpravo o nastanku in razvoju podstenja in pri-kleta, ki dajeta s svojimi različnimi oblikami in mnogimi razvojnimi fazami prekmurski hiši posebno lice. Razpravo pojasnjuje 9 tlorisov in 18 fotografij prekmurskih hiš, na koncu pa je podano jedro raz-prave v nemškem jeziku.

Elementi notranje povezanosti prekmurskega ljudstva s slovenskim narodom (k strani 80.) so: 1. Prekmurski Slovenci so najbližji krvni sorodniki Slovencev na drugem bregu Mure, njihovi pravi bratje. 2. Naselili so se na tem ozemlju obenem z drugimi Slovenci, v 9. stoletju je dobila Panonija drugo plast slovenskega življa, to pot od zapada, iz Karantanije. 3. Dialektična baza prekmurščine in vzhodne štajersčine je ista, saj tvorijo goričanski, prleški in prekmurski dialekt panonsko dialektično skupino. 4. Stiki med slovenskim ljudstvom tostran in onstran Mure niso bili nikdar docela pretrgani, obstajali so, čeprav zaradi zunanjih okoliščin niso bili živahni. 5. Prekmurski kulturni delavci, protestantski in katoliški, so se čutili Slovence. 6. Slovenci onstran Mure so se od Kopitarja dalje zanimali za svoje brate pod Ogrji. 7. Prekmurci se tudi danes čutijo Slovence in ne vendsko

govoreče Madžare, potomce „Vandalušov“ ali pa Hrvate. — Zunanjo povezanost tvorita jugoslovanska država in pripadnost Prekmurja pod slovensko upravo.

I. V.

Knjiga za vsakogar. Pri nas se često piše in še večkrat govori o tem, kako potrebne bi nam bile cenene izdaje domačih in tujih leposlovnih pa tudi poljudno znanstvenih del. Skoro ob vsaki knjigi, ki na Slovenskem zagleda luč sveta, ima človek vtis, da je namenjena samo za okras bogataškimi knjižnim omaram. Tisti, ki ob taki lepi in dobri knjigi začuti večjo ali manjšo bolečino nekakšne nesrečne ljubezni, mora in more navadno samo oprezati, kje bi si jo mogel izposoditi. Sicer imamo tudi ljudske založbe, ki pa prav zato, ker so „ljudske“, običajno ne izpolnjujejo našega današnjega pričakovanja v pogledu ljudske knjige in še vedno nekako nedemokratično dele slovstvo v slovstvo za ta in za oni družabni krog.

Samo po dostopnosti najširšim slojem naj bi knjige bile ljudske, vsaka drugačna pregraja med najboljšimi deli domače in tuje literature in med širokimi množicami bi bila morala že davno pasti. Zlasti v času, ko postajajo široke množice vedno bolj junaki naše sodobne lepe proze, bi jim ne smeli odtegovati njihove podobe.

Zdi se, da je in še bo nekako v gornjem smislu ljudska knjiga *Knjiga za vsakogar*, leposlovni list, ki je začel oktobra 1940. leta izhajati v Mariboru. Doslej je kot zaključena celota izšlo pet zvezkov izbranih krajših del po vsem svetu znanega ruskega pisatelja Maksima Gorkega. Vsak zvezek obsega nekako 40 strani, tako da nas okrog 200 strani seznanja z delom in tudi življenjem velikega pisatelja. Izdajatelj in urednik zbirke je mariborski književnik Cvetko Zagorski — do četrtega zvezka. Peti zvezek pa nam kot urednika predstavlja pesnika mariborskih Obzorij Branka Rudolfa. Zbirka se bo namreč nadaljevala. Izdajatelji nam obetajo še Karla Čapka, Anatola Francea, Emila Zolaja. Morda ni golo naključje, da so nam kot prvega predstavili prav Gorkega, človeka, ki se je iz nižin življenja sam in trudoma dokopal do znanja in lepe knjige in ki je zato tako dobro poznal boleče hrepenenje mnogih od vseh dobrot tega sveta odrinjenih ljudi po najlepšem in najplemenitejšem delu teh njim neusojenih dobrot. Nikoli ni mogel pozabiti duševne lakote, zaradi katere je v otroških in mladeniških letih toliko trpel, pravi Desnicki-Strojev o njem, in zato mu je bila največja naloga življenja — približati ljudstvu umetnost v vseh njenih oblikah.

Približati ljudstvu umetnost — leposlovno umetnost — to hoče *Knjiga za vsakogar*. Želeli bi, da bi nam prinesla tudi naše domače

pisatelje, starejše in mlajše, Cankarja, Kranjca, Ingoliča, Prežihovega Yoranca, pesnika Prešerna, Klopčiča in druge. In želeli bi, da bi se iz današnje oblike Knjige za vsakogar razvila naša „reklamka“, cenena dobra knjiga, ki bi prinašala tudi daljša dela in ne v snopičih. Vsaka stvar pa, ki ni namenjena osebnemu dobičku tega ali onega, se pri nas kot najbrže tudi drugod težko prebija, kaj šele, da bi prospevala in se izboljševala. Ker pa vemo, kaj že danes takšnale knjiga za vsakogar pomeni in kaj bo utegnila pomeniti v izpopolnjenem načinu izdajanja, ji moramo pač pomagati: širiti jo in se naročati nanjo. Draga seveda ni, vsak zvezek stane 3 din, vseh pet skupaj 12 din, in se naroča v Mariboru, Sodna ulica 26/3.

E. M.

Prekmurje v slovenskem slovstvu 1940

Godina Ferdo: Juvenatarji, MPt 221; Šandor pripoveduje, LZ 345, 440, 548; Sagajev Tinč in njegova mati, Sod 291, 403; Kruhi svetega Antona, Sod 538.

Kovačeva Frida Joni, MPt 274.

Kraujec Miško: Do zadnjih meja, roman. Izdala Naša založba, Ljubljana, 480 strani. (Ocene: Brančič, LZ 517; Legiša, Dej 360; Rudolf, Obz 403.) Povest o dobrih ljudeh. Izdala Slovenska Matica, Ljubljana, 316 strani. (Ocene: Brančič, LZ 403; Legiša, Dej 362; Beličič, DS 497; Mohoričeva, MPt 281, 314; Dolar, Obz 349.) Ko škrijanec zapoje, Sod 1; Franc ni solil, Sod 197; Nedeljsko popoldne, Obz 309; Ženitev Matije Berdena, Obz 416, 463; Zapiski iz mladosti, MPt 94.

Novak Vilko: Slovenica med Madžari, DS 127; Imre Augustich, Slovenski jezik III, 188; skupno s T. Debeljakom je prevedel madžarsko dramatsko pesnitev I. Madácha, Tragedija človeka, Ljubljana, 280 str.

Piškur Lojze: Zadrugištvo v Prekmurju, Zadrugi koledar za leto 1941., 47.

Ravbar Miroslav: O prekmurskem knjižnem narečju, Sod. 526 (polemika).

Šebjanič Franc: Novembrska pesem, Slovenska mladina, št. 5; Pesem prekmurskih otrok, Razori št. 10; Slovenci v Ameriki, Gruda, št. 1—12.

Vratuša Anton: Tri o rabskih Slovencih, Sod 30; Ob Isačenkovem Slovenskem verzu, Sod 274, 375, 424; Slovenski jezik, glasilo Slavističnega društva, Sod 519, 564.

(Kratice: Dej=Dejanje, DS=Dom in svet, LZ=Ljubljanski Zvon, MPt=Modra ptica, Obz=Obzorja, Sod=Sodobnost).

KAZALO

Verzi

Drekonja Ciril 11; Jeran Drago 134; Kardoš Marika 2, 43, 81, 107, 151; Kos Vladko 57; Kovač Pišta 113, 146, 147; Muser Erna 21, 47, 91, 144; Pajlin 25, 41, 73, 101, 138; Rehar Radivoj 2; Rudolf Branko 12, 33; Šebjanič Franc 64, 92, 109; Šiftar Ivan 139.

Proza

Boris Igor, Gospod Emanuel 83; Čufar Tohe, Pepo 142; Dina, Jaka 74; Godina Ferdo, Moj greh 12; Kajč Milan, Draškova pomlad 22; Kranjec Miško, Spomenik 99; M. M., Prvič v Prekmurju 9; Šebjanič Franc, Odlomki iz Budimpešte 26; Vran, Matija Prelec 15, Videl sem . . . 110, 134.

Clanki

Bravničar Dušan, O delovnih taborih 50; Bükvič Franc, Borovo gostüvanje 86, 114, 145; D. S., Pri Mišku Kranjcu 33; Godina Ferdo, Nova doba Novin 75, Iz pisma uredniku 79; Gumilar Franjo, Ilustracije legende sv. Ladislava v Turnišču 107; Kovačeva Frida, O prekmurskem narečju 77; Kranjec Miško, Prekmurje v sliki 4; K. Z., Gorički otrok 47; Liška Janko, Nekoliko obračuna 119; M. P., Pogled v našo vas 147; N. F., Clovek in tehnika 43; Pörš Sidika, Sezonsko izseljevanje v Prekmurju 65; Ravbar Miroslav, Na križišču 35, Zopet na križišču 79; Rudolf Branko; Umetniška razstava v Soboti 130; dr. Savnik Roman, Dvajset let slovenske uprave v Prekmurju 102; Šiftar Ivan, Novoletno pismo 1, Večer slovenske besede 97, Bilanca 129; dr. Šnuderl Maks, Prekmurskim književnikom 133; Trdko Fran, Gospodarsko življenje Prekmurja 51, 117, 140; Vran, Misli o kritiku in kritiki 85; Z. Ž. R., Tabor v Kamovcih 81. — Književna poročila 58, 123, 125. — Zapiski 30, 60, 92, 126, 152.

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA
v Murski Soboti

ŽELEZNINA NA DROBNO IN DEBELO

nudi ugodno trgovina

KARDOŠ JOSIP

v M. Soboti

NAJBOLJŠI ČEVLJI SO

PEKO * PEKO

čevlji slovenskega izdelka

BRUMEN JOŠKO

v M. Soboti

TRGOVINA Z ŽELEZNINO

KARDOŠ JOSIP

v M. Soboti ugodno nudi

ŽELEZNINO NA DROBNO IN DEBELO
